

ОБОРОНА ТА ВИЗВОЛЕННЯ ЧЕРНІГІВЩИНИ

лютий-квітень
2022 року

Віктор НІКОЛЮК

Генерал-майор

Герой України,

*Командувач підготовки командування
Сухопутних військ Збройних Сил України,*

"ОБОРОНА ТА ВИЗВОЛЕННЯ ЧЕРНІГІВЩИНИ".

(лютий-квітень 2022 року)

Внаслідок свого географічного розташування Чернігово-Сіверська земля традиційно викликала воєнно-політичний інтерес з боку нашого північно-східного сусіда. Через цю землю пролягали шляхи нападів володимиро-суздальських князів на Київ, московських царів, більшовиків у 1917 – 1920 рр. Відтак, коли у 2014 році російська федерація розпочала агресію проти українського народу, цілком прогнозованою поставала можливість нападу на Київ через Чернігівщину.

Під прикриттям кампанії з абсурдними звинуваченнями України і так званого колективного Заходу "в агресивній поведінці проти росії", рф наприкінці 2021 – на початку 2022 рр. розпочала стратегічне розгортання своїх військ вздовж кордонів України.

Збройні Сили України проводили військові навчання, в ході яких готувалися до різних варіантів протидії агресивним намірам рф.

ПЕРШИЙ ЕТАП ОПЕРАЦІЇ З ОБОРОНИ ЧЕРНІГІВЩИНИ.

Зрив російських планів. (24 лютого – 3 березня 2022 року)

Чернігівська область входила до складу Сіверського операційного району, що належав до зони відповідальності оперативного командування "Північ", командувачем військ якого я був з жовтня 2021 року до 10 березня 2023 року. В моєму підпорядкуванні, в цьому операційному районі, знаходилися – 1-ша окрема танкова Сіверська бригада, 58-ма окрема мотопіхотна бригада імені гетьмана Івана Виговського, 21-й окремий стрілецький батальйон, підрозділи 169-го навчального центру "Десна" імені князя Ярослава Мудрого, 134-й окремий батальйон охорони і забезпечення та 12-й окремий танковий батальйон. На посилення були придані 119-та окрема бригада територіальної оборони, 27-й полк Національної гвардії України, 105-й прикордонний загін імені князя Володимира Великого, а також роти охорони Чернігівських обласного, міського і районних територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки. На південній межі області активну участь в обороні брали підрозділи 72-ї окремої механізованої бригади імені Чорних Запорожців, 2-го Шосткинського полку НГУ та деякі інші

підрозділи Сил оборони України.

З перших годин широкомасштабного вторгнення зс рф в Україну ми перейшли до ведення мобільної оборони. Для виконання цього завдання здійснювалися: відбиття ударів з повітря, нанесення ракетно-артилерійських ударів по противнику, стійке утримання рубежів, районів, позицій, об'єктів та блокування шляхів висування ворога.

З російської сторони, широкомасштабний наступ здійснювали угруповання у складі батальйонних тактичних груп від трьох армій: 1-ї гвардійської танкової армії, 2-ї гвардійської загальновійськової армії та 41-ї загальновійськової армії Західного та Центрального військових округів. За нашими оцінками, на чернігівському напрямку були задіяні від 20-и до 30-ти БТГр противника, що налічували понад 30 тисяч особового складу.

Ранок 24 лютого 2022 року розпочався з нанесення противником масованих ракетних і авіаційних ударів. Так о 04:20 надійшла інформація про удари з безпілотників

по розташуванню відділу прикордонної служби "Дніпровське" (Чернігівський район), який входив до складу 105-го прикордонного загону імені князя Володимира Великого (м. Чернігів). Скидання вибухових пристроїв призвело до поранення семи прикордонників. Але свою задачу вони виконали: міст через р. Дніпро на кордоні з Білоруссю було підірвано. Таким чином, вдалося зупинити колони техніки на одному з напрямів наступу російської федерації на столицю України – м. Київ.

Серед військових об'єктів, які першими у Чернігівській області постраждали від ракетних ударів ворога, став навчальний корпус 1-ї окремої танкової Сіверської бригади у Гончарівському, де розміщувалися переважно військовослужбовці, що прибули на навчання.

Ворог завдав масованих артилерійських ударів по прикордонних позиціях українських військ, а потім одночасно з кількох напрямів розпочав наступальну

операцію. Перші повідомлення про вторгнення стосувалися сіл Миколаївка і Грем'яч Новгород-Сіверського району та села Сеньківка Чернігівського району.

З різних куточків Чернігівщини надходила інформація про тисячі одиниць російської техніки, яка рухалася в сторону Чернігова. Сповільнити темп руху колон вдавалося підризом мостів, облаштуванням протитанкових загороджень й мінуванням підступів до міста.

Готуючись зупинити загарбників, підрозділи Сил оборони України зайняли визначені рубежі оборони. Зокрема, воїни 1 отбр висувались на північ та північний схід від Чернігова, а 58 омпбр – виходили на рубежі в східній частині Чернігівщини. Підрозділи Національної гвардії України, 119-ї бригади ТрО та роти охорони Чернігівських обласного, міського й районних територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, за підтримки населення, займалися облаштуванням блокпостів, інженерних загороджень, вогневих позицій на в'їздах до Чернігова, Ніжина, Прилук та інших важливих для оборони населених пунктів.

Під час оборони Чернігівщини у нас працював міжвідомчий штаб, куди входили представники всіх силових структур, які відповідали за взаємодію. І вона була ефективною та плідною.

У першу ж добу нападу, офіційний представник міністерства оборони рф генерал-майор ігор конашенков поквапився оголосити про повне оточення та блокаду Чернігова.

Насправді ж українські війська змушували колони ворожої техніки розсіюватися по невеликих важкопрохідних шляхах, грузнути в полях і болотах, де на них влаштовували засідки підрозділи Сил оборони України. А техніка, яка залишалася на шосе, ставала легкою мішенню для українських сил або підризалася на мінах. Мости та переправи були заміновані та заблоковані. Болотистий характер місцевості обмежував маневрові можливості російської техніки. Ми змушували ворога пройти певними маршрутами, де потім знищували або відрізали від зв'язку зі своїми.

За першу добу вторгнення, російські війська не зуміли захопити Чернігів. Дії наших підрозділів високо оцінив голова американського Об'єднаного комітету начальників штабів генерал Марк Міллі в інтерв'ю Washington Post: "На цьому напрямку рухалося близько 30 тактичних груп. І їх змогла загальмувати лише одна українська бригада. Не знаю, як звати їхнього командира, але він просто взяв і зупинив їх. [росіяни] просто не могли нікуди подітися з дороги. Їх молодший офіцерський склад не мав ініціативи. А цей хлопець – просто як циркулярка, він їх перерізав".

У перші дні боїв підрозділи 1 отбр мали численні зустрічні бої з ворогом. Так, вже 24 лютого 1-ша танкова бригада прийняла бій в районі сіл Великі Осняки та Рівнопілля, в ході якого завдала важких втрат противнику. Основні сили бригади були зосереджені у передмісті Чернігова. Військовослужбовці 1-ї отбр зупиняли передові машини ворожих колон, а надалі по них працювала артилерія. Після цього залишки сил ворога знищувалися наявними засобами. Таким чином, враховуючи раптовість, вдало організовану взаємодію танкових підрозділів й артилерії, вдалося зупинити та знищити дві передові колони росіян вже в перший день.

Указом Президента України 10 березня 2022 року командиру 1-ї отбр

полковнику Леоніду Ході було присвоєно звання “Герой України” з врученням ордена “Золота Зірка”. 24 вересня 2022 року Президент України присвоїв почесну відзнаку “За мужність та відвагу” 1-й окремій танковій Сіверській бригаді.

Українські сили оборони зосередились на засідках, флангових ударах і обході сил противника. Перевага у маневреності й швидкості ухвалення рішень, реагування на зміни оперативної обстановки зіграли вирішальну роль у перемозі на цьому театрі воєнних дій. Маневрена оборона, висока мобільність підрозділів виявились ефективними на першому етапі оборонної операції.

ДРУГИЙ ЕТАП ОПЕРАЦІЇ З ОБОРОНИ ЧЕРНІГІВЩИНИ.

Активна оборона. (4 березня – 29 березня 2022 року)

Другий етап характеризувався остаточним зривом наступальних дій противника. Для виконання цього завдання здійснювалися: стійке утримання рубежів, районів, позицій, населених пунктів, об'єктів, застосування мобільних груп протиповітряної оборони, застосування вогневих мобільних груп, засідок, мінування місцевості, нанесення ударів по резервах противника, логістичних об'єктах та пунктах управління, покращення тактичного положення українських Сил оборони.

Одним з вирішальних факторів успіху оборони Чернігова стало те, що українські командири не відсиджувалися в тилу, а знаходились у вирі подій, безпосередньо брали участь в операціях. Більшість наших офіцерів брали участь у бойових діях, кожен з них в будь-який момент був готовий виконувати ті, чи інші завдання – очолити атаку або організувати утримання зайнятого рубежу оборони.

Варто відзначити особливості ведення оборони українським військом: максимальна увага до оперативної обстановки й швидка реакція, врахування вищим командним складом думок і пропозицій командирів на місцях, певна свобода й

автономність ухвалення рішень, коли зв'язок був не стійкий, а кількість загроз зростала. Саме ця довіра до офіцерського складу на місцях надавала гнучкості у прийнятті рішень, дозволяла застосовувати знання та бойовий досвід, ухвалювати найбільш зважені й правильні рішення в умовах дефіциту часу, сил та засобів.

Водночас, зс рф діяли абсолютно "по-радянському": не давали жодної ініціативи молодшому офіцерському складу й намагалися задушити супротивника за рахунок чисельної переваги. Ми вбивали їх військовослужбовців, а на їхньому місці з'являлися нові – як у 1941 році, коли життя солдатів нічого не означало для командирів.

Російських військовослужбовців краще за все характеризувала їх поведінка і коментарі, коли вони опинялися в полоні. Наприклад, під Черніговом 24 лютого здався в полон розвідувальний взвод 74 мотострілкової бригади. Старшина Буйнічев Костянтин Сергійович, Кемеровська обл., повідомив, що напередодні дізналися про наступ на Україну, заходили з території білорусії: "Этого никто не думал, что мы едем убивать. Воевать мы не собирались, мы собирали информацию".

Наступ на Чернігівщину здійснювався противником одночасно з кількох напрямів. Російські війська просувалися також з території Курської області таким чином, щоб забезпечити повний контроль і плече логістики одночасно трасами E95 (Чернігів), E391 (Глухів) та H07 (Суми). Крім просування російських колон вказаними шляхами, що забезпечували б ворогу вихід на лінію Залісся-Гоголів-Бориспіль й блокаду Києва з лівого берегу Дніпра, потрібно було ще і встановити достатній контроль за цими шляхами в тилу. І що ближче підходили російські війська до української столиці, то більш нагальною проблемою ставала саме система забезпечення, бо логістичні шляхи розтягувались за деякими напрямками більше ніж на 300 км. Це потребувало або організації складної системи матеріально-технічного постачання, або великих колон паливозаправників і вантажівок забезпечення. Враховуючи кількість російської військової техніки, а також довжину маршу, що їй довелось здійснити, ця проблема ставала вирішальною. Неодноразово були випадки зупинки військових колон через закінчення пального. Запеклий опір як Сил оборони, так і місцевого населення на тимчасово окупованих територіях Чернігівської та Сумської областей у межах Сіверського ОР, стійка тенденція до погіршення морально-психологічного стану особового складу російських військ не дозволили противнику розвинути наступ. Хоча ворог постійно прагнув здійснити перегрупування військ для обрання нових ділянок прориву, посилити угруповання за рахунок прибуття з'єднань і військових частин з території рф та рб, розгорнути центри МТЗ на захопленій території України.

Найбільш відомим епізодом із порушення системи забезпечення противника було знищення російського ешелону із 56 цистерн з паливом. Командування Повітряних Сил ЗС України повідомляло тоді про блискавичну роботу екіпажу безпілотного авіаційного комплексу Байрактар ТБ-2. Ще одним подібним епізодом стала робота партизан в Сновську – там в березні спалили ешелон з паливозаправниками.

Вдало перехоплювали російські колони з паливозаправниками бійці українських сил спецпризначення. Значної шкоди шляхам забезпечення завдавали бійці територіальної оборони в районі Ніжина, Прилук та Срібного. У районі Прилук

одним з підрозділів Збройних Сил України було знищено танкову роту армії РФ разом з особовим складом.

В перших числах березня російські передові частини дійшли до Бобровиці і знаходилися майже за 100 км від Києва. Західні аналітики висловлювали побоювання, що "якщо Україна вночі не контратакує і не витіснить ворожі сили з цього напрямку, війська в Чернігові можуть потрапити в оточення, а Київ – у напівкільце з двох сторін. Але в результаті спостерігалась покинута російська техніка, яка лишилась нерухомою через брак пального".

Російські війська намагались з ходу захопити одне з важливих міст Чернігівщини – Ніжин, здійснювали авіаційні та артилерійські удари по місту. У боях на підступах до міста відзначились інженерні війська, які забезпечили надійні загородження, а потім і підірвав мостів, що убезпечило Ніжин від прориву ворога. Відзначились також бійці Сил територіальної оборони, рот охорони Ніжинського РТЦК та СП й інших бойових підрозділів, які стояли на передових рубежах, блокпостах та проводили зачистки. Значну роль у затримці ворожого наступу на місто відіграла організація багатометрових завалів з дерев на дорогах у різних місцях, зокрема, й під Крутами, за що велика подяка місцевим жителям.

В Ніжині з військовослужбовців місцевої військової частини була сформована зведена група під командуванням підполковника Сергія Бурковського. Вже 25 лютого під час перетину противником мосту в Мартинівці зведеною групою було здійснено підірвав військової техніки ворога. У ході бою знищено три одиниці бронетехніки. Сам командир групи отримав поранення, але продовжив бій та організував відхід особового складу на нові позиції. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Указом президента України підполковнику Сергію Бурковському було присвоєно звання Герой України з удостоєнням ордена "Золота Зірка".

Ставало очевидним, що змусивши ворога до пересування запасними, об'їзними, часто ґрунтовими дорогами, українські сили оборони загальмували рух колон. Українські воїни здійснюючи ураження цілей із засідок, ускладнили для противника підвіз пального та боєприпасів. За таких умов захоплення населених пунктів, які мали б стати великими логістичними хабами для росіян, ставало критично важливим. Якщо в перші дні наступу, вони розраховували захопити Київ за три дні й просто обходили ті міста, де їм чинили опір, то в березні 2022 року опинилися перед необхідністю вибудовувати стратегію тривалої війни й безперервного забезпечення військ на всій довжині шляхів підвозу. А для цього їм потрібно було встановити контроль над Черніговом, Сумами, Ніжином, Прилуками та ін. Допустити зайняття вказаних населених пунктів ворогом означало втратити цю частину України й відкрити противнику шлях на Київ. Усвідомлення цих реалій привело до рішення тримати оборону.

07 березня 2022 року, росіяни відновили спроби захоплення українських міст. На Сіверському напрямку противник силами підрозділів зі складу двох загальновійськових армій та танкової дивізії Центрального воєнного округу, основні зусилля зосередив на напрямках: Бровари – до 2 БТГр; в районах Семенівка, Мена, Бобровиця – до 3 БТГр; Бориспіль – до 4 БТГр. Окупанти здійснювали спроби встановити

контроль над Черніговом та зосереджували підрозділи 41-ї загальновійськової армії Центрального воєнного округу біля його східних і південних околиць.

7 березня противник силами підрозділів зі складу 2-ї, 41-ї загальновійськових армій зс рф та 90-ї танкової дивізії Центрального воєнного округу проводив наступальну операцію з метою блокування Чернігова та підготовки до наступу на Суми. Основні сили 74 омсбр рф відновлювали понтонну переправу та намагалися здійснити переправу через р. Десна. В районі Глухова противник, силами до п'яти БТГр зі складу 90 тд та чотирьох БТГр зі складу 2-ї армії Центрального ВО намагався організувати наступ з раніше створеного рубежу. Успіху ворог не мав, наступ зупинив. 7-8 березня окупанти силами до п'яти БТГр відновили спроби заволодіти Черніговом, але був зупинений. З метою забезпечення наступу в напрямку Козельця, противник намагався навести та утримувати понтонно-мостову переправу. До 11 березня 2022 р. противнику вдалося захопити Конотоп, Ромни, Тростянець, Путивль, Буринь, проте понесені втрати, розтягнуті комунікації та утримання Силами оборони України Сум і Чернігова змусили його перейти до оборони.

Критичним моментом оборони Чернігова став прорив ворожих танків на Новоселівку. Це – стратегічна висота, з якої відкривався вид на усе місто, тому утримати її було надважливо. І 134-й окремий батальйон охорони та забезпечення і механізований батальйон 1 отбр із цим завданням впоралися. Ціною надлюдських зусиль, нам вдалося зупинити ворога та змусити його відступити. Другий раз подібна ситуація відбулася в районі будівельного магазину "Епіцентр". Колона танків та ББМ "Тигрів" після ракетно-бомбового удару по наших позиціях намагалася зайти. Від "Епіцентру" просунулися десь на 700 метрів, але підрозділу 1-ї танкової бригади вдалося їх зупинити.

Прагнучи розвинути наступ, російські війська намагалися вийти на рубіж Михайло-Коцюбинське – Шестовиця – Количівка – Піски, щоб таким чином заблокувати Чернігів. Але противник успіху не досяг. Це був один з ключових епізодів оборони міста, адже траса в районі села Анисів відігравала роль "дороги життя", з'єднувала Чернігів з "великою Україною" й не давала заблокувати місто. Саме через цей невеликий коридор заболоченої місцевості цивільне населення мало змогу евакуюватися, через нього здійснювалось вивезення поранених, підвіз харчів тощо. Російські війська форсували річку Десну в районі Шестовиці, розвинули успіх в напрямку села Ягідне, далі в сторону Іванівки та Количівки, таким чином, щоб заблокувати будь-яке сполучення з Києвом.

Під Ягідним був один з епізодів, коли мені особисто довелось вступити у бій. Ми знали, що ворог вже там, тому прийняли рішення закрити південну частину Чернігова, тобто виставити додаткові блокпости, щоб в подальшому не допустити його проникнення київською трасою на Чернігів. Кілька разів на цьому напрямку змінювалась ситуація, а 3-4 березня там розгорнулись жорстокі бої. Українським оборонцям довелось близько 4 годин тримати позиції, тоді як ворог застосував міномети та артилерію (122, 152 мм), а також авіацію. Було прийняте рішення щодо передислокації техніки та евакуації особового складу.

Це врятувало життя нашим бійцям, адже вночі противник наніс ракетно-бомбовий удар і від блокпоста практично нічого не залишилося. Тоді разом з трьома бійцями довелося йти у розвідку, знаючи, що далі за трасою вже є російські війська. На той момент це було ситуативне рішення. Піхота далі блокпоста, на жаль, не готова була йти, а необхідно було точно встановити позиції та можливості противника. Тому розвідку довелось організувати особисто. Також була машина з особовим складом 58-ї бригади. Вони проскочили позиції ворога на "Уралі", а ми на "Туксоні" потрапили під вогневий вплив ворога. Зав'язався бій, в якому зі сторони противника брало участь чоловік 14-15. В бою

загинув наш водій Андрій Катков, один наш спецпризначенець отримав поранення. Ворог накривав мінометом та АГС, а потім "Тигр" та БТР вийшли. У нашої групи були лише АК-74, тому ми були вимушені відійти через значно переважаючі сили ворога. Йшли пішки до наших позицій. Врятувало від того, аби "отримати" від своїх лише слово "паляниця". Наступного дня зранку ми разом із групою розвідників 1-ї танкової бригади повернулися на місце вчорашнього бою, аби забрати загиблого Андрія Каткова. Знову зав'язався бій із перевагою в силі на боці противника. Тривало протистояння близько двох годин. Та, не дивлячись на це, наші розвідники здійснили вогневий вплив на ворога та знищили російський "Тигр" в якому, як підтвердили місцеві жителі, було десь шестеро ворожих бійців.

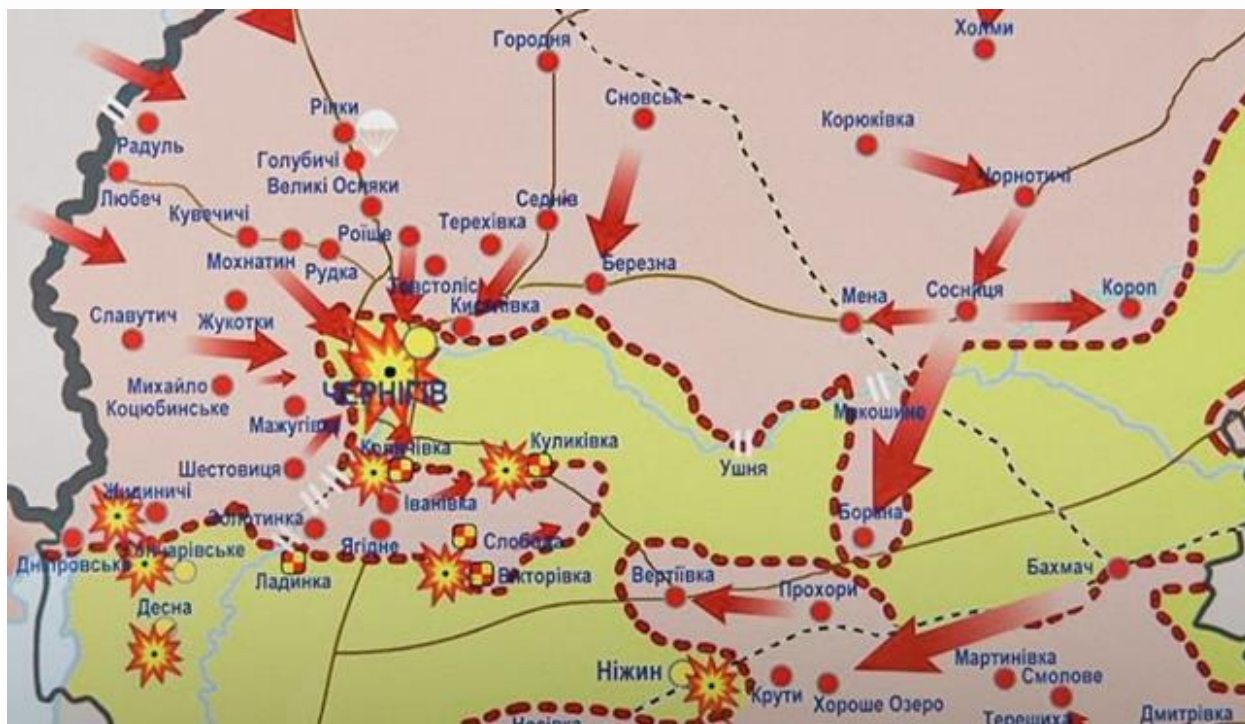
На цій ділянці фронту також брав участь у бойових діях 21-й окремий стрілецький батальйон, під командуванням полковника Олександра Ткачука. За участь в обороні Чернігівщини його було відзначено орденом Богдана Хмельницького III ступеня. Цей підрозділ був сформований із місцевих добровольців, людей цивільних і не навчених, але надзвичайно мотивованих. Їм випало брати участь в обороні трьох гарячих напрямків. 7 березня в Количівці воїни 21-го батальйону вдало використали місцевість для стримування противника і несподівано із засідок завдали вогневого ураження ворожій техніці. В Новоселівці, в трикутнику між вказаним населеним пунктом, кладовищем Яцево і "Епіцентром", розгорнулися криваві бої, де були втрати серед особового складу. 9 березня в Лукашівці зведеної роті вказаного батальйону разом з воїнами 16-го окремого мотопіхотного батальйону 58-ї омпбр довелося зі стрілецькою зброєю протистояти переважаючим силам противника, який застосував важку техніку.

Після зайняття Лукашівки росіяни прагнули розвинути наступ в напрямку Бакланової Муравійки. Розвідувальна група окупантів здійснила спробу розвідки боєм під прикриттям двох танків і зазнала втрат та відступила від вогню розрахунку ПТРК "Стugna" 58-ї бригади, яким було підбито один танк. Надалі спроб прямого штурму вже не було, однак час від часу працювали ворожі "Гради" та "Урагани". 17 березня

противник після п'ятигодинної артпідготовки здійснив наступ на Буди. Але стрімкого наступу, як це було в Лукашівці, ворогу провести не вдалось. Тут також відзначились бійці 58-ї бригади, зокрема мотопіхотна рота на чолі з старшим лейтенантом Артуром Кравченком. Попри перевагу противника, підрозділ під його командуванням завдав суттєвих втрат ворогу. А.Кравченко був поранений у бою, проте виконав бойове завдання. Йому було присвоєне звання "Герой України" з врученням ордена "Золота Зірка".

Противник використовував класичні методи боротьби. Це було масоване застосування броньованої техніки та артилерії. Тому спершу ми залучили всі засоби недопущення просування територією України, а далі, з огляду на характер бойових дій, змінювали й тактику. Застосовували змішані підрозділи: механізовані зі стрілецькими, територіальної оборони, прикордонників, Нацгвардії. Вдалися до знищення логістичного забезпечення противника. Працювали розвідувальні групи й артилерія завдавала ураження. Ліквідували склади з боєприпасами та колони, які рухалися. Завдяки місцевому населенню знищили ешелон, в якому було близько двадцяти цистерн із паливом.

Знаковими були бойові дії за домінуючу висоту на околиці Чернігова. Упродовж кількох днів українські воїни тримали оборону на вершині пагорба, попри жорстокі російські обстріли з танків, реактивних систем залпового вогню та, зрештою, скидання фугасних бомб ФАБ-500, які знищили більшу частину самої висоти. Її оборонці не здалися. Тіла полеглих воїнів були знайдені пізніше в окопі. Це справило колосальне враження на всіх нас. Ви розумієте, що люди готові захищати те, що їм належить, і шляху назад немає. Коли бачиш це, розумієш, то вже не маєш морального права діяти інакше.

Але навіть за таких обставин Чернігів та область встояли перед натиском противника, військові продовжували виконувати свої обов'язки, цивільне населення

повністю сприяло та допомагало. Саме звитяга на цьому напрямку українських сил оборони, деблокування міст і робота української артилерії не дозволили противнику досягти успіху. Чернігів та Чернігівщина виявилися не під силу російській армії.

ТРЕТІЙ ЕТАП ОПЕРАЦІЇ З ОБОРОНИ І ВИЗВОЛЕННЯ ЧЕРНІГІВЩИНИ.

Відступ ворога. (29 березня – 6 квітня 2022 року)

Цей етап характеризувався відступом сил противника з тимчасово окупованих територій, відновленням нами контролю над державним кордоном України в Чернігівській області. Для виконання цього завдання здійснювалися: утримання вигідних рубежів, районів, об'єктів, завдання ворогу уражень, втрат живої сили та техніки, зрив організованого виведення військ, проведення наступальних (штурмових) дій, відновлення контролю над всією територією області Збройними Силами України, стабілізаційні заходи.

Противник не зміг виконати поставлені завдання на полі бою, тому зосередився на терорі проти цивільного населення, збільшив кількість обстрілів цивільної інфраструктури населених пунктів.

Наприклад, якщо ми обороняли населений пункт і вони його не могли узяти, то відразу застосовувалася тактика тотального знищення. Спершу ракетний удар, потім авіація, далі артилерія, танки і під їхнім вогнем починає заходити піхота на броньованій техніці. Так було реалізовано декілька штурмів Чернігова. Вони були невдалими, ми завдали ворогу максимальних втрат, але значна частина міста, куди діставала їхня артилерія та танки, була знищена, багато українців загинуло. Цю тактику вони застосовують і нині.

В кінці березня противник наніс авіаційний удар, який знищив автомобільний міст, що сполучав місто зі столицею України на півдні, перерізавши основний шлях для гуманітарної допомоги та евакуації поранених. На цьому напрямі залишався справним пішохідний міст. Але і він перебував під обстрілами впродовж наступних днів. Ворог умисно завдавав ударів по скупченню цивільних в гуманітарному коридорі. Багато людей до евакуації тижнями жили під землею, щоб уникнути безперервних російських обстрілів і бомбардувань, тоді як інші ховалися в коридорах при низьких температурах без світла, опалення чи телефонного зв'язку протягом кількох днів. Російські війська атакували міські лікарні, готелі, школи, навмисно нищили цивільну інфраструктуру.

Натомість ми продовжували виконання завдань із визволення українських територій. Про успіх проведення оборонної операції українських сил свідчить кількість розбитих колон бронетехніки армії РФ на основних шляхах.

Особлива заслуга у цьому належить 58-й окремії мотопіхотній бригаді імені гетьмана Івана Виговського під командуванням полковника Дмитра Кашченка. Спочатку бригада займала позиції на лінії між Кіптями і Конотопом, а після перегрупування почала вести бойові дії у смузі від річки Десни до Вертіївки і Ніжина: в Количівці, в Красному, біля Калити, Мокрець і околиці. Також знаходилися в Бобровиці. 15-й батальйон ще утримував Ладинку, Друцьке, Золотинку. Півтори роти 16-го батальйону знаходилися в селах Виблі, Вікторівка, Буди, Грабівка, Бакланова Муравійка. Певний час

16-й батальйон ще був в Макошиному. Діяли підрозділи бригади біля Ніжина, Талалаївки, Великої Дороги, Припутній, Дорогинки. Протитанкісти контролювали дорогу Нова Басань – Новий Биків. Від Чернігова до Бобровиці перекривали великі відстані. Фронт бригади розтягнувся майже на 270 км. Як згадує її командир: “Перед переднім краєм бригади в Макошиному росіяни спробували налагодити переправу, навіть переправилася була одна колона. Але тут добре спрацювали бригадні артилеристи і переправу рознесли. Усього таких спроб було чотири, зрештою, цю переправу остаточно знищили ствольною артилерією, і вони перестали переправлятися. До того ж потрібно було не лише саму переправу знищити, а й накрити райони зосередження перед переправою. Для цього розвідники висувалися кілометрів за 10 в тил ворога, виявляли місця збору колон. Потім артилерія відпрацьовувала по них. У результаті після влучних ударів артилерії по районах зосередження і переправ частину понтонів було розбито, частину позносило швидкою течією Десни. Дуже добре проявили себе протитанкові розрахунки зі “Стугнами”. Били із засідок по колонах паливозаправників або бронетехніки. Одну-дві одиниці, як правило, з хвоста, знімали та відходили, не вступаючи у щільний вогневий контакт”.

За особисту мужність, вагомий внесок у захист державного суверенітету та територіальної цілісності України полковнику Дмитру Кащенко 15 квітня 2022 року було присвоєне звання Героя України з врученням ордена “Золота Зірка”.

Успіх дій українських воїнів змусив противника організувати систему поповнення запасів, а також ремонту техніки. З метою розв’язання проблем логістичного забезпечення, окупантами було розгорнуто до дев’яти батальйонів матеріально-технічного забезпечення та до п’яти основних логістичних центрів. За повідомленням Генерального штабу ЗС України станом на 13 березня 2022 р.: “На території Республіки Білорусь в районі н.п. Кулічиха, за 17 км від Державного кордону України, противником розгорнуто базу ремонту та відновлення військової техніки. На Сіверському напрямку противник силами окремих підрозділів зі складу Центрального воєнного округу утримував позиції поблизу населених пунктів Любеч, Славутич, Ковпита, Золотинка, Мена, Браниця, Калита, Богданівка, Лукаші, Ромни, Недригайлів. Активних наступальних дій не вів, основні зусилля зосередив на вдосконаленні системи логістичного забезпечення угруповання”.

Станом на середину березня ставало очевидно, що на Сіверському напрямку противника зупинено. Внаслідок зіткнень з підрозділами Збройних Сил України, особовий склад окупаційних військ був деморалізований та здавався у полон. Окупанти намагалися закріпитися на досягнутих рубежах, здійснювали перегрупування військ та спроби відновити боєздатність своїх підрозділів. В окремих населених пунктах противник, у порушення норм Міжнародного гуманітарного права, здійснював грабежі, вzięття в заручники та страти цивільного населення.

Ворог не полишав спроб заволодіти містом Чернігів, для чого здійснював перегрупування військ та намагався організувати логістичне забезпечення, але успіху не мав. Зазнавши численних втрат, противник був змушений перейти до оборони. Активними діями підрозділів Збройних Сил України ворога було зупинено та розбито в районах н. п. Лук’янівка та Рудницьке. Окупанти відійшли з Сновська, знищивши міст

через р. Снов. Крім того, російськими окупантами були знищені мости в районах населених пунктів Конотоп, Стара Рудня, Смяч, Малий Дирчин та Великий Дирчин.

Мети наступальної операції противник не досяг. Ближче до кінця березня відзначалось виведення окремих підрозділів збройних сил російської федерації з території Чернігівської області. Відведення російських військ відбувалося з боями. Це означало лише те, що саме дії Збройних Сил України, а не бажання окупантів – головна причина їхнього відступу. Росіяни змушені були відводити свої війська від Чернігова. Тому що ми нанесли їм вогневе ураження і той стан техніки, морально-психологічний стан особового складу, забезпечення матеріально-технічними засобами та боєприпасами, звичайно, примусив їх відводити війська. Такий факт є, ми наносили вогневі ураження – вони відводили війська.

Вороги фактично втікали, а не здійснювали організований відхід. Їхні поодинокі машини намагались проскочити через Іванівку, за якою вони збиралися в колони, а ми завдавали по цих позиціях ураження артилерією. Росіяни тікали так, що інколи доводилось їх наздоганяти.

Для вивезення награваного майна, росіяни використовували цивільні транспортні засоби (вантажівки, автобуси, мікроавтобуси, легкові автомобілі). Відзначались випадки залишення особовим складом російських підрозділів бойової та іншої техніки у справному стані, з достатнім боєкомплектом заради втечі з награваним майном на більш швидкісних вантажівках. Наслідком цього стало захоплення ЗС України значної кількості трофейного ОВТ, придатного для подальшого застосування, часто і без проведення ремонтновідновлювальних робіт або при їх незначному обсязі.

Станом на 4 квітня на Сіверському напрямку противник завершив відведення підрозділів зі складу Центрального військового округу на територію Курської області та розпочав їх подальше переміщення.

Максимально оперативно виконувались стабілізаційні заходи, ми докладали зусиль, щоб населення якнайшвидше могло повернутися до своїх домівок і продовжувати життя. Також проводили заходи з відновлення інфраструктури – це світло, вода, інше. У регіоні здійснювалися заходи з розмінування територій, а також документування фактів порушення росіянами законів і звичаїв війни, терору, тортур цивільного населення. Від початку широкомасштабного російського вторгнення на Чернігівщині на той час усього було вилучено 16 267 ВВП.

Чернігів входив до трійки міст, які зазнали найбільших руйнувань внаслідок атак російської армії у перший місяць війни. Такого висновку дійшли фахівці Київської школи економіки. Вартість завданих збитків перевищила 4,2 млрд доларів США.

ВИСНОВКИ

Унаслідок успішних оборонних дій угруповання Сил оборони України, до 6 квітня 2022 року ворог залишив Чернігівську область. В Сіверському оперативному районі було відновлено контроль над Державним кордоном України.

Ефективні дії всіх складових сил безпеки та оборони забезпечили перемогу над переважаючими силами ворога на Чернігівщині. Противник зазнав значних втрат у живій силі, ОБТ та МТЗ. Дії російських військ відрізнялися низьким рівнем організації взаємодії угруповань, з'єднань, військових частин і тактичних груп, незадовільним станом організації всебічного забезпечення, масовими порушеннями законів і правил ведення війни.

Українські війська діяли рішуче, поєднували стійкість і активність в обороні з боротьбою за захоплення ініціативи та утримання її, прагнули досягти тактичних успіхів і розвинути їх в оперативний. Був продемонстрований високий рівень взаємодії різних складових сил оборони, видів і родів військ, нестандартні тактичні рішення. Запорукою успіху стали вміле командування, тактична гнучкість, ефективне застосування вогневих засобів ураження, мужність та рішучість українських воїнів, здатність українських військ швидко адаптуватися до мінливих умов бою, використовувати власні переваги та слабкі сторони ворога.

Важливу роль у перемозі над ворогом зіграла підтримка місцевого населення, яке в багатьох випадках ставало на допомогу військовослужбовцям, брало участь в будівництві окопів, фортифікаційних споруд, укріплень, допомагало із забезпеченням українських воїнів їжею, одягом, пальним, генераторами, всім, що було необхідно для здійснення ефективної оборони.

Наша перемога на Чернігівщині – це перемога не лише української армії, а й всіх українців. Ми й надалі будемо захищати рідну землю та свій народ від будь-якої зовнішньої загрози, якою б серйозною вона не була.